

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The version of the following full text has not yet been defined or was untraceable and may differ from the publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/45437>

Please be advised that this information was generated on 2021-09-25 and may be subject to change.

Stem voor, ondanks het gelijk van de tegenstanders

Argumenten tegen EU-grondwet deugen, maar tegenstemmen wijst op eng nationalistisch perspectief

De tegenstanders hebben gelijk: de Europese grondwet is een stap op weg naar een 'superstaat'. Toch kun je eigenlijk niet tegen zijn, stelt .

Michiel S. de Vries

Er is eigenlijk niets mis met de Europese Grondwet. Des te meer is er mis met de argumenten die worden gebruikt om ervoor of ertegen te zijn. De strategie van voorstanders is het bagatelliseren van haar betekenis. Zo stellen zij dat het geen Grondwet zou zijn maar slechts een verdrag. Maar dan wel een verdrag 'tot vaststelling van een Grondwet voor Europa'. Het is een van de halve waarheden, bedoeld om te beargumenteren dat we ons nergens druk over hoeven te maken. Hun hoofdargument is dat er niets verandert. Onbedoeld snijden zij zichzelf in de vingers, want als de Grondwet geen betekenis heeft hoef je er ook niet voor naar de stembus.

Tegenstanders beperken zich tot het benadrukken van het enge Nederlandse eigenbelang. We moeten tegenstemmen, omdat we worden overspoeld met goedkope buitenlandse werknemers, er een superstaat ontstaat, ons unieke beleid inzake drugs, euthanasie en abortus verdwijnt, en er sprake is van een democratisch tekort.

De tegenstanders hebben meer gelijk dan de voorstanders. Maar alleen als je de ontwikkeling bekijkt vanuit een eng nationalistisch perspectief, leidt dat tot de conclusie dat je tegen moet stemmen. Als je de Grondwet goed leest, kun je eigenlijk niet tegen zijn. Zo staat er beschreven op welke waarden waarop de Unie berust: eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten etc. Van het uitgangspunt voor het beleid van de Unie, namelijk subsidiariteit en evenredigheid als beginselen voor de bevoegdheidstoedeling zullen wij evenmin raar opkijken. Het ene beleid wordt centraal aangestuurd en ander beleid decentraal. Om dit alles voor elkaar te krijgen bepaalt de Grondwet dat de EU wordt bestuurd volgens het beginsel van de representatieve democratie en wordt in de Grondwet het bestaan van een aantal cruciale instellingen in de Grondwet vastgesteld.

Maar staatkundig is er meer aan de hand dan voorstanders stellen. Ongeacht of je er het label 'staat' aan geeft, wordt hier wel degelijk een staat beschreven. Als de voorstanders ontkennen dat er een staat ontstaat, is dat een miskennis van de inhoud van deze Grondwet. De bij Grondwet vastgestelde instituties, de op Europees niveau vastgestelde bevoegdheidstoedeling tussen Europa en zijn lidstaten, de geografische vastgestelde grenzen, de vaststelling van een Europees leger, een ambtenarenapparaat, eigen financiële middelen, en de artikelen in de Grondwet die van de lidstaten vereisen dat zij zullen streven naar verdere samenwerking, maken dat hier sprake is van een staat. Dat men zichzelf een unie en geen staat noemt doet geheel niet ter zake.

Deze Grondwet maakt ook een begin met het tot stand brengen van een Europees nationaliteitsgevoel. Er wordt een gemeenschappelijke geschiedenis en een gemeenschappelijke traditie gedefinieerd. Dit wordt geaccentueerd in het devies van de Unie 'In bescheidenheid verenigd', de vlag, de hymne, de munt, de dag van Europa, en de definitie van Europees burgerschap. In de Grondwet wordt een staat vormgegeven en het begin van een natie gedefinieerd. Dat te ontkennen is de bevolking een rad voor ogen draaien.

Moeten we dus tegenstemmen, omdat hiermee de ontwikkeling naar een Europese superstaat in gang wordt gezet? Het argument is correct, de conclusie niet. Wat is het probleem als een Europese staat ontstaat? Als de Grondwet wordt aanvaard, zullen de regels die wij zo hoogachten ook in de landen die onlangs zijn toetreden gelden. Als we iets buiten het enge eigenbelang kijken, en van mening zijn dat de burgerrechten die wij als Nederlanders bezitten eigenlijk voor elk mens zouden moeten gelden, is zo'n superstaat in wording alleen maar positief te beoordelen.

Een volgend misverstand betreft het gebrek aan democratie in Europa. Daarbij gaat het vooral om de instrumenten van het Europese parlement. Voor zover het Europese parlement instrumenten ontbeert, introduceert de Grondwet een vorm van directe democratie, namelijk het burgerinitiatief, waarin een miljoen burgers om een uitspraak van de Europese commissie kunnen vragen. Iedereen die georganiseerd is, kan wel een miljoen handtekeningen verzamelen, of een commercieel bureau inschakelen om die handtekeningen te verzamelen. Als dit echt gaat werken, denk ik dat men in Brussel spijt krijgt van deze regeling, omdat de EU overspoeld kan worden met zulke burgerinitiatieven. Maar wat je hier ook in procedureel opzicht van vindt, qua democratisch gehalte is het een vooruitgang.

Voorstanders stellen dat de Europese Grondwet aan het bestaansrecht van typisch Nederlands beleid (abortus, euthanasie, drugs) niets verandert. Zij hebben in zoverre gelijk dat zulke zaken in eerste instantie de verantwoordelijkheid zijn van de lidstaten. Maar tegelijkertijd is het grondbeginsel waarop de EU is gebouwd het respect voor de menselijke waardigheid. En laat dat nou net het belang zijn dat bijvoorbeeld bij euthanasie in het geding is. Daarmee kan het vraagstuk van euthanasie tot een Europees beleidsvraagstuk worden verklaard. Dit geldt te meer, vanwege de mogelijkheid van het burgerinitiatief. Een miljoen kerkgangers zijn voldoende om van de Europese commissie een uitspraak te vragen. Als zij die zouden vragen over de Nederlandse praktijk, zou de Europese commissie wellicht nog naar het Nederlandse parlement kunnen verwijzen. Als dit burgerinitiatief echter een algemene uitspraak verlangt over de vraag of euthanasie zich verdraagt met respect voor de menselijke waardigheid, dan zal de Commissie er niet of nauwelijks omheen kunnen hier een uitspraak over te doen. Uiteraard kan het nationale parlement daarna betogen dat dit een zaak van nationale parlementen is, maar daar heeft ze wel de steun van minimaal acht andere parlementen voor nodig.

In de discussie worden zaken dus anders voorgesteld dan ik ze in de Grondwet lees. De tegenstanders hebben gelijk in hun argumentatie. De Grondwet is een volgende stap in het ontstaan van een Europese staat en kan gevolgen hebben voor het 'unieke' Nederlandse beleid. En inderdaad, discriminatie op grond van nationaliteit wordt verboden, dus er kunnen buitenlandse werknemers komen. Voor mij zijn dat echter redenen om voor te zijn.

Prof. dr. M.S. de Vries is hoogleraar bestuurskunde aan de Radboud Universiteit. Dit is een bewerking van zijn bijdrage aan een EU-debat eerder deze week in LUX te Nijmegen.

